

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES D'URGÈNCIA A MONISTROL D'ANOIA

JORDI ROVIRA I PORT
MARIA TERESA LLECHA I SALVADÓ

La finalitat dels darrers treballs d'excavació a Monistrol d'Anoia ha estat la confirmació de les dades arqueològiques i històriques extretes en la campanya anterior (1989), i que mostraven la localització d'estructures medievals, postmedievals i modernes, parcialment contemporànies a l'edificació de l'actual parròquia, i l'existència de nivells d'utilització i ocupació d'època romana imperial i tar-do-romana que oferien una interessant informació per conèixer aspectes de la implantació romana a redós de la via Augusta al seu pas per la vall del riu Anoia.

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES D'URGÈNCIA A MONISTROL D'ANOIA

LES DUES CAMPANYES D'EXCAVACIÓ. 1989 - 1990:

Entre els mesos d'octubre i novembre de 1989, va tenir lloc la primera campanya d'excavacions d'urgència a la plaça central del petit nucli de Monistrol d'Anoia davant la perspectiva d'un immediat remodelatge urbanístic de la zona. Els treballs cercaven esbrinar l'existència o l'absència de restes arqueològiques en l'esmentada plaça i, en cas afirmatiu, l'entitat i l'interès arqueològic, històric i patrimonial d'aquestes.

El poble de Monistrol pertany al municipi de Sant Sadurn d'Anoia, comarca de l'Alt Penedès, i es troba situat a les coordenades: 41° 30' lat. nord, 2° 00' long. est i a una altitud aproximada de 139 metres sobre el nivell del mar.

L'àrea objecte d'investigació era una plaça trapezoidal allargassada, d'unes dimensions màximes de 100 metres de llarg per uns 27 metres d'ample, orientada en el seu eix longitudinal aproximadament nord-oest/sud-est, amb un pendent lleugerament pronunciat cap al sud-est (*fig. 1*).

Durant la primera campanya d'excavació s'obriren tres talls rectangulars en tres indrets diferents de la plaça, amb la finalitat de poder extrapol·lar els resultats parcials i efectuar-ne la interrelació: un primer tall de 13 per 2 metres, paral·lel i equidistant de la façana sud de la parròquia situada a l'extrem nord de la plaça; un segon tall de 5 per 1,5 metres fou

obert en el costat oest, i, finalment, un tercer tall, de 7 per 2 metres, s'obrí en el treç inferior de la plaça, orientat transversalment a l'eix de l'espai públic que conformava aquesta.

Els resultats confirmaren l'existència en el tall 1 d'abundants estructures relacionades amb el complex d'edificis de l'actual parròquia, de cronologia variada, entre medieval i dels segles XVIII-XIX, així com d'estructures d'època romana i d'una interessant necròpoli de tombes de lloses dels segles II-III de l'Era per dessota d'algunes tombes medievals (*figs. 2, 3 i 4*). Precisament, el primer enterrament documentat consistia en la deposició d'un cadàver en posició decúbit supí a l'interior d'una fossa ovalada excavada en un nivell que serví de preparació a un paviment. Es tractava d'un individu adult, d'uns 35 anys, del sexe masculí, mesocèfal i amb una alçada estimada segons l'índex de Pearson en una mitjana de 1,741 i, segons Trotter-Glessner, de 1,798, és a dir, aproximadament, sobre els 1,76 metres. Els altres dos talls també oferiren evidències de murs i de fogars de cronologia tardo-romana, sobretot en el tall 2, encara que força malmesos.

En resum, la primera campanya confirma l'ocupació i utilització de gran part de la plataforma o terrassa natural on es troba el nucli actual de Monistrol des d'almenys el segle I de l'Era i, molt possiblement, des d'èpoques més reculades.

Així, l'interès dels resultats dels treballs i l'existència inqüestionable del jaciment arqueològic en la quasi totalitat de la plaça central de la localitat de Monistrol d'Anoia aconsellaren la planificació d'una segona campanya d'excavacions que fou duta a terme entre els mesos de febrer i març de 1990.

El plantejament de la campanya de 1990 fou el d'una campanya relativament curta però, alhora, intensa, i amb la finalitat de complementar dos objectius essencials i obtenir el màxim d'informació fiable en el mínim de temps possible: d'una banda, hom programà l'obertura d'un gran tall en superfície que permetés una visió general de les estructures i fases existents al llarg de tota la plaça, i d'una altra banda, calia aprofundir els treballs en sectors clau per a obtenir la totalitat de la seqüència estratigràfica i poder, conseqüentment, esbrinar les fases d'ocupació del sector.

L'àrea d'excavació se situa entre la carretera que transcorre davant l'entrada principal del complex d'edificis de les caves de Monistrol i el

Figura 1: Aspecte dels treballs d'excavació arqueològica en la plaça central de Monistrol d'Anoia durant la campanya de l'any 1990.

Figures 2 i 3: Dos exemples dels diferents tipus de tombes exhumades prop de la façana sud de la parròquia.

seguit de petites cases, de façana comuna, que s'estenen a l'altra banda de la plaça, i la seva extensió oscil·lava entre els 45 metres aproximadament de llargària màxima, per uns 20 metres d'amplada màxima. Fou subdividida a efectes de treball en dos grans sectors, separats per un testimoni transversal.

Així, els treballs confirmaren l'existència d'una més gran potència estratigràfica i la complexitat de les fases ocupacionals en el sector est, més proper a la façana principal de la parròquia. S'exhumaren un bon nombre d'enterraments moderns que han aparegut sovint malmesos per causa de la seva superficialitat o de remocions. Es tracta d'enterraments dels segles XVII, XVIII i àdhuc XIX que s'estenien pel terç nord de la plaça. Altrament, s'han pogut comprovar diverses fases, encara en estudi, de construccions modernes i postmedievales que tenen relació amb la construcció de l'actual parròquia i amb fases constructives anteriors.

Per dessota d'aquests nivells constructius i sepulcral·ls d'època postmedieval apareixen dues potents fases d'utilització d'època romana ja documentades l'any 1989. La primera, del segle IV, es troba constituï-

Figura 4: Aspecte d'algunes de les tombes de lloses del segle II de l'Era. Campanya 1989.

da per un estrat d'aportació, farciments amb abundants restes d'ocupació i deixalles de tot tipus. Es tracta del nivell que conté la darrera fase sepulcral romana, amb magnífiques tombes de lloses i algunes de *tegulae*.

La segona fase romana apareix ja en contacte amb la terrassa natural del riu Anoia i es tracta d'un estrat de nivellament de la roca amb materials arqueològics datables entre les darreries del segle II i finals del segle III de l'Era. Sobre aquest nivell s'iniciarà el funcionament de la necròpoli.

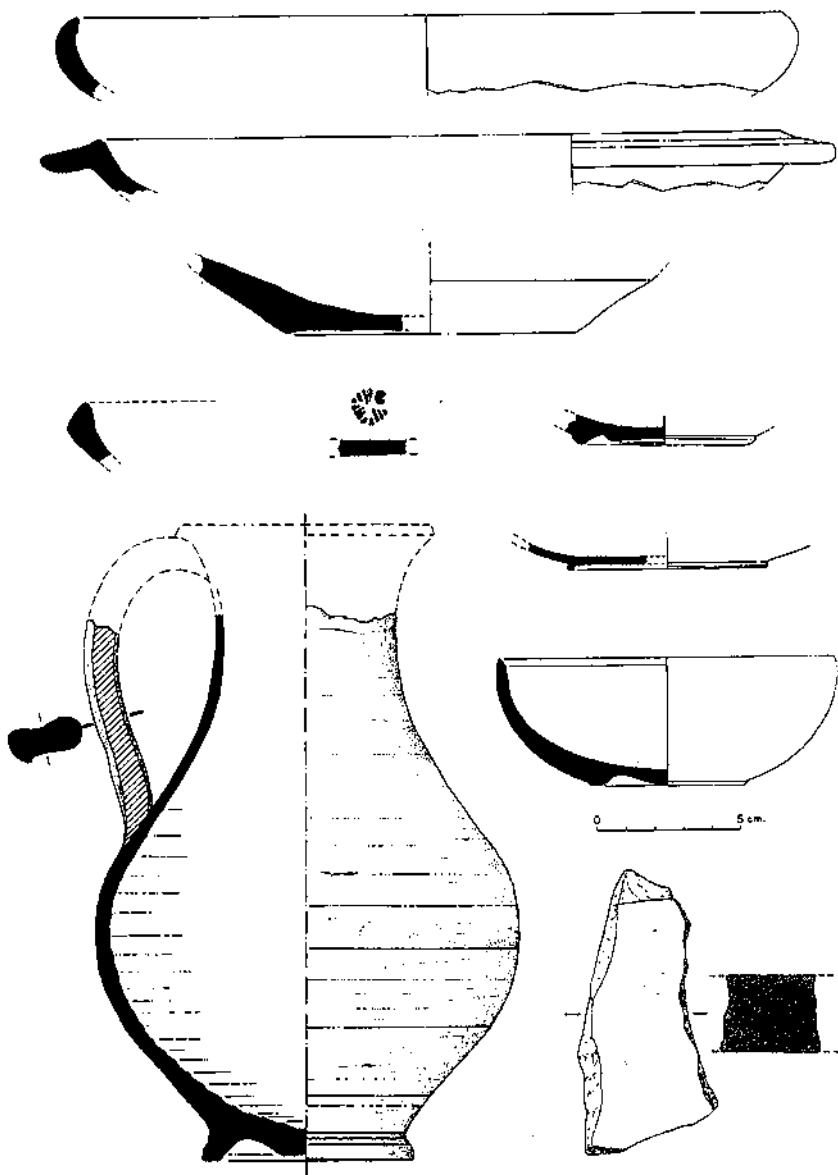
Finalment, en el sector més proper a l'entrada principal de les caves, apareixen evidències constructives romanes en forma d'estances rectangulars amb paviments de terra batuda. Altres construccions romanes s'estenen molt malmeses cap a la zona central de la plaça. Cal esmentar com a novetat la localització de les restes d'un gran mur transversal que sembla separar la zona estrictament sepulcral d'una zona d'habitació que s'estén cap al sud.

ALGUNES OBSERVACIONS SOBRE ELS MATERIALS EXHUMATS

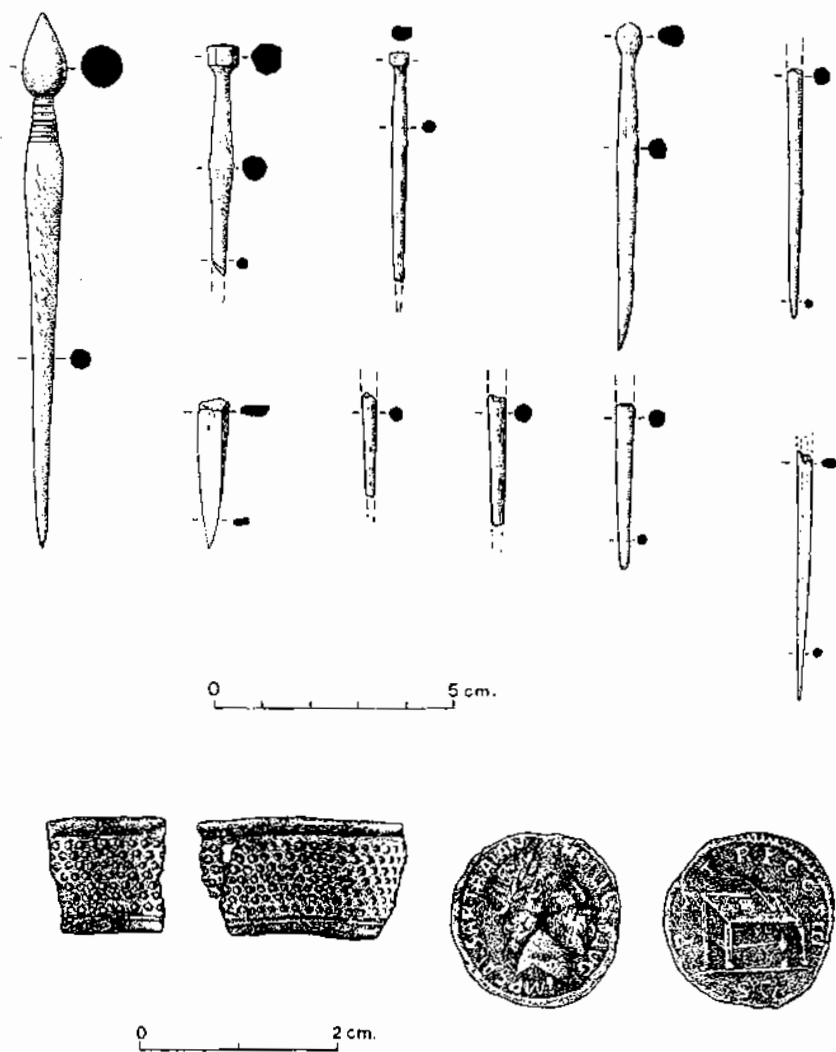
Tot el sector afectat pels treballs d'excavació d'urgència ha sofert al llarg del temps diverses remodelacions urbanístiques (diferents necròpolis, claveguerams, zones d'abocament, etc.); tot plegat ha contribuït que els materials es trobin fragmentats i barrejats.

Una mostra dels materials apareguts comprendria, entre altres, els següents: una gerra de ceràmica comuna romana de perfil en essa, nansa i peu anul·lar. Producció típicament hispànica datable entre els segles II-III d. C. (*fig. 5*).

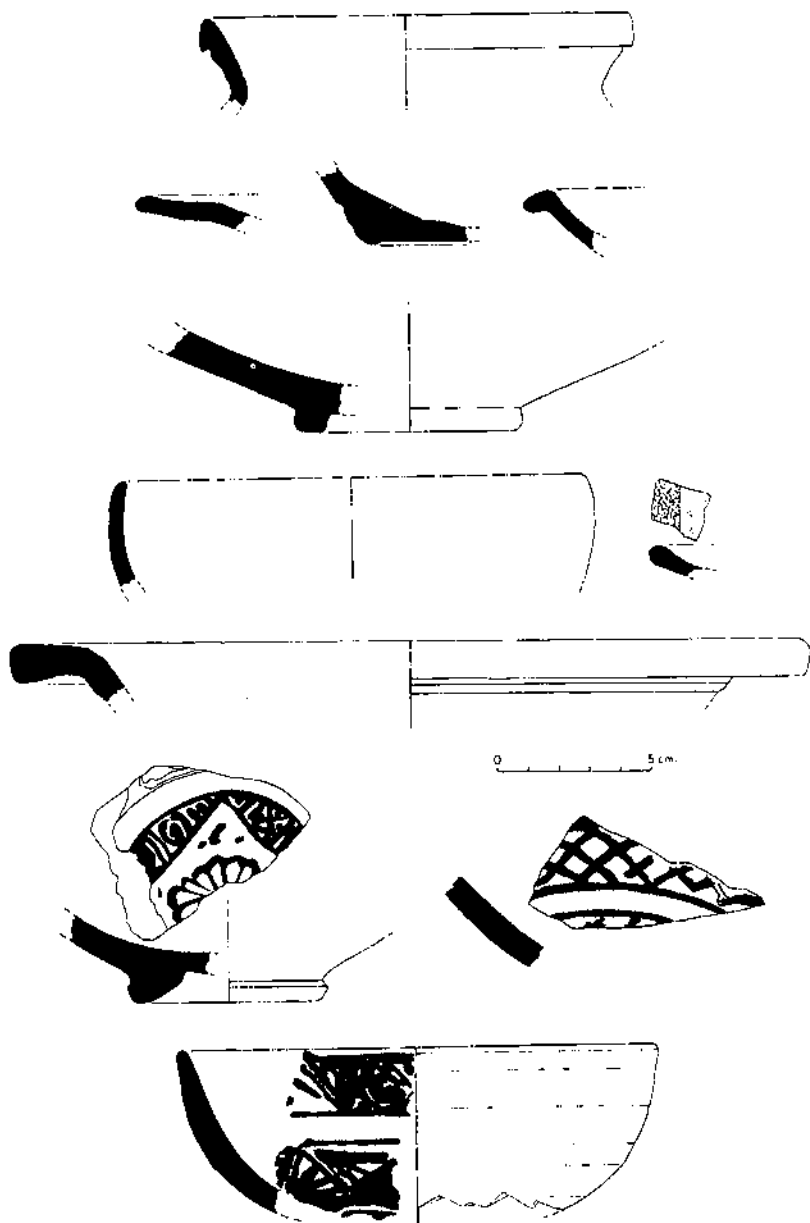
Una altra peça esmentable seria una moneda de bronze romana que correspon a l'emperador Adrià (118-138 d. C.). L'anvers porta la inscripció «Imp. Caesar Traian. Hadrianus Aug.» i un cap llorejat de Júpiter (o d'Adrià?) cap a la dreta. El revers porta la inscripció «P.M. TR.P. COS III S C» i una taula de joc sobre la qual hi ha una palma i un vas. També d'aquest moment s'han trobat un bon nombre de fragments de ceràmica sigil·lada hispànica.

Figura 5: Materials ceràmics corresponents a l'ocupació romana, així com placa de marbre de revestiment.

Figura 6: Mostra de les agulles d'os localitzades. Fragment de didal de bronze i moneda de l'emperador Adrià.

Figura 7: Diverses produccions ceràmiques de les diferents fases de l'indret central de Monistrol d'Anoia.

Altres elements interessants inclourien una bona sèrie d'agulles d'os (per cosir i subjectar els cabells), un didal de bronze, fragments de ceràmica nord-africana i abundants fragments de marbre i vidre. La datació d'aquests complexos de material oscil·laria entre els segles III-IV d. C. (fig. 6).

D'època medieval (s. XIII-XIV), esmentarem una moneda d'argent «mig Croat», moneda encunyada a Barcelona per Jaume II (1291-1327) i fragments de terrissa fina, «Pisa».

Un bon nombre de materials és datable entre els segles XVI i XVIII: una moneda de Felip II, un «ardit», i diversos fragments ceràmics decorats amb motius geomètrics de color blau (fig. 7).

Finalment, es va trobar una gran quantitat de ceràmica moderna de cuina barrejada amb monedes «pellafes».

RESULTATS GLOBAIS

L'excavació d'urgència evidencia l'existència en el subsòl de la plaça central de Monistrol d'Anoia d'un jaciment arqueològic que testimonia l'ocupació humana i la utilització de tot aquell sector de la plataforma natural de la terrassa del riu Anoia, almenys, des del segle I de l'Era i, molt possiblement, des d'èpoques més reculades. Cal tenir en compte l'estratègica situació de la zona com a cruïlla de camins i indret de control de gran part de la vall del riu Anoia. Aquest paper de zona de control i de centre redistribuïdor de vies de comunicació resta ben palès en època romana, pel fet de passar just al costat de Monistrol la via Augusta.

Així, Monistrol acompliria un variat paper de control de la via principal i d'altres de secundàries localitzades i, a la vegada, de nucli central, al voltant del qual s'organitzaria l'existència d'algun *vicus* i un nombre indeterminat de *villae* amb una probable centuriació del territori circumdant. El caràcter de seu d'una fortificació ha estat estudiat mitjançant bases documentals per A. Ferrer, i algunes de les restes constructives encara visibles, de probable factura romana reaprofitada, podrien abonar aquesta possibilitat.

Tot resumint, sembla evident que el jaciment arqueològic s'estén per gran part de la plataforma de la terrassa del riu, tot ocupant la totalitat

de la plaça central de Monistrol, el subsòl de la part antiga del complex edificat de les caves Marquès de Monistrol i altres sectors, avui una mica marginals de l'àrea de treball, però, antigament, força significatius en el seu paper de control del pas del riu i de la via Augusta.